

Výlet do praveku v BIBIANE

■ V Bratislave na ulici P. Dobšinského stojí dom, ktorý sa volá BIBIANA. A BIBIANA je od júla 1990 „medzinárodný dom umenia pre deti“.

(Meno BIBIANY je odvodené od Bienále ilustrácie v Bratislave.)

Čo to tá BIBIANA vlastne je?

Veľmi zjednodušene: je to dom, ktorý ponúka deťom priestor pro rôznerodé tvorivé umelecké aktivity.

Čím sa BIBIANA prezentuje navonok?

Veľká časť priestorov je vyhradená výstavám pre deti. Okrem ilustrátorských výstav našich a zahraničných výtvarníkov objavujú sa aj výstavy žánrovo odlišné, spojené s tvorivými dielňami napr. „Vianoce s betlehemom“ alebo v lete 1991 pripravujeme širokokoncipovaný projekt spojený s výstavou „Dieťa v meste“. Práve tvorivé dielne dramatické, hudobné, literárnevýtvarné na rôzne témy sa stávajú jedným zo špecifických typov programov. Rovnako metóda dramatickej výchovy sa často využíva pri príprave netradičných vzdelávacích programov (zameraných napríklad na vyučovanie cudzích jazykov), pri práci s literatúrou, v programoch pre handicapované deti. Okrem spomínaných komernejších programov sa BIBIANA spolupodieľa na organizácii väčších medzinárodných projektov. V rámci BIB-u 1991 to bude Cena Dunaja, prehliadka Divadlo deťom, Medzinárodný festival animovaného filmu...

A čo sa deje vo vnútri organizmu BIBIANA?

...ak budú peniaze... pripravuje sa vznik databanky informácií o práci s deťmi a pre deti vo všetkých umeleckých smeroch a žánroch. Pripravujú sa podmienky pre vzorovú experimentálnu prácu s deťmi a pre deti, sledovanú odborníkmi rôzneho zamerania.

A čo na to deti?

Prídu do BIBIANY a pýtajú sa: „To nám tu budú niečo premietat“

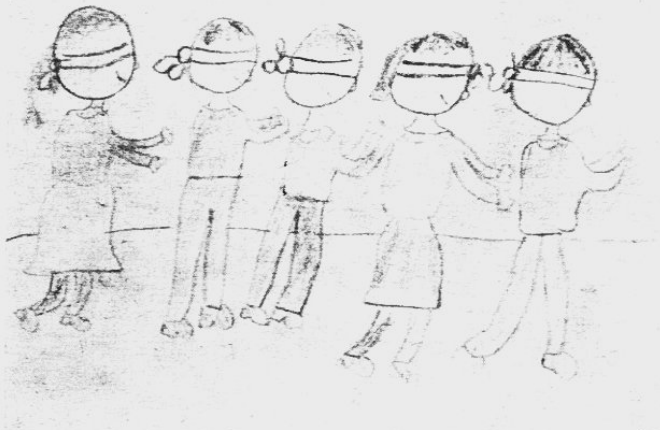
To nám tu budú niečo ukazovať?“

Sú šokované odpoveďou: „Ne, to TY si budeš vymýšľať...“

SPRÁVA O JEDNOM PROGRAME

Program, ktorý sa na repertoári Štúdia BIBIANA objavoval veľmi často, bola „ABECEDA“. Autorka Eva Čárska sa nechala inšpirovať krátkymi rozprávkami R. Kiplinga. Deti, bohužiaľ, veľa ne-

čítajú, takže poviedky „Ako bol napísaný prvý list“ a „Ako vznikla abeceda“ boli pre ne neznámym materiálom, rovnako ako spôsob ich interpretácie. Program totiž vo veľkej miere využíva prostriedky dramatickej výchovy. Na Slovensku okrem detských divadelných súborov je

„VELMI SA MI S TEBOU, TAFI, PÁČILO A DUFAM, ŽE SA ESTE UVIDÍME.“

BABA TAFFY a S. PETROVICKÁ

práca s touto metódou, bohužiaľ, ojedinelá. A sú to všetko len kvapky v mori.

Nasnou témou „ABECEDY“ je dorozumievanie sa v rôznych smeroch a rovinách. Program bol pripravený pre deti 8—9-ročné, ktoré sa ho zúčastňovali v rámci družiny v poobedňajších hodinách. Program trval cca 1 hodinu, a keď sa predlžil o 10 minút, už sa u učiteľiek prejavovala nervozita.

Takže: SPRÁVA O VÝLETOCH DO PRAVEKU

Každá asi 15 členná skupina detí cestovala dvakrát, vždy raz v týždni. Uvedomovali sme si, že počet je primálny a časový predel priveľký, ale determinovali nás malé priestory a školské konvencie.

1. časť: AKO BOL NAPÍSANÝ PRVÝ LIST

V oboch častiach sme použili rovnaký začiatok. Chceli sme pomôcť deťom rýchlo sa preladiť na inú vlnu, aby mohli čo najintenzívnejšie vnímať nové podnety. Volili sme princíp: rýchly a výrazný začiatok. Všetko to začalo vetou: „Idem do praveku.“ A do praveku sa vstupovalo cez bránu času a brána času bol kľukatý, nízky, tmavý, asi 4 metrový tunel, cez ktorý sa dalo prejsť iba po štvornožky. Takže na kolená! Deťom to samozrejme problémy nerobilo, ale ani sme netušili, aké to bude robiť problémy pani učiteľkám. Museli sa pred deťmi „znížiť“ na kolená, niektoré odmietli a išli si nakúpiť. Tie, ktoré vstúpili dobrovoľne, program väčšinou rušili nevhodnými zásahmi. A pre tie, ktoré prijali hru, bolo zaujímavé vidieť deti v inej situácii.

Keď deti vyšli z tunela, ocitli sa v úplne prázdnej bielej miestnosti. Na zemi bola biela plachta, na stenách natiahnuté súvislé papierové roly. Obyčajne ich prvá reakcia bola, že si ľahli na zem a trochu sa povávajú.

Pri spoločnom rozhovore veľa toho o praveku nevedeli: dinosaurus, mamut, občas film Cesta do praveku... Podľa nich, keď bol praveký človek hladný, išiel do obchodu a kupil si kúsok mamuta. Všetko merali len svojou skúsenosťou.

Ocitli sme sa v praveku, sme pravekí ľudia, dohodli sme sa, že si dáme praveké mená. Vplyv televízie bol obrovský. Mená ako Sandokan, Fantomas, Batman... Ale boli skupiny, v ktorých deti zaujímavou kombináciou slabík prišli na pekné mená: Lela, Suta, Mora...

V praveku sme sa brodili pralesom, šmýkalo sa nám po blate, museli sme sa vyhýbať stromom, brodili sme sa cez rieku... Keď sme vyhladli, rozhodli sme sa uloviť mamuta. Úspešný lov sme oslávili tancom. Chceli sme si ho upiecť, ale najprv sme museli založiť oheň (z vlastného tela). Po obede dobre padol oddych poležiačky. Počas oddychu sa deti dozvedeli, že abeceda vznikla v mladšej dobe kamennej, a to vďaka dievčatku Taffy, ktoré pochádzalo z kmene Tegumajov. Deti hľadali spôsoby, ako by na Taffy zavolali. Volali po mene, pískali, dupali, tleskali... Taffy im odniekiaľ zďaleka odpovedala, ale neukazovala sa, asi sa bála. Až keď sme na ňu veľmi jemne zavolali, vynorila sa spoza bielej plachty, ktorá zakrývala dvere. Toto bola vždy veľmi zaujímavá situácia. Deti prijali hru a stotožnili sa s tým, že tá škarodokrášna bábka (otvorené vodenie) je to praveké dievčatko Taffy. Deti bojazlivými, opatrnými a neohrabanými pohybmi naznačovali bábke, aby sa nebála. Navzájom sa dotýkali, objímali na znak toho, že sa jej medzi nimi nič nestane. Boli skupiny, kde sa to vyriešilo veľmi jednoducho. Niektorí na stenu nakreslili veľké srdce, a boli kamaráti. V tejto situácii bolo vždy veľmi čitateľné, aký pocit si deti doniesli z domu. Napríklad počas rušných spoločenských udalostí, ktoré sa u nás odohrávali, boli deti oveľa agresívnejšie. Jednoducho prišli a s rozkošou pchali Taffy prsty do očí alebo ju surovo tahali za vlasy.

Po zoznámení Taffy prehovorila, spustila prival slov v jazyku Tegumajov: SHU YA LAS, YA MARU... Nová bartéra? Ale Taffy to vyriešila, začala kresliť a spoločne s deťmi kresby dešifrovala. Mam = mama, ta = otec, ate = ruka, shol = hlava...

Taffy sa celým menom volala Taffy Metulumajová, čo v preklade znamená Csóbka bez slušnej výchovy, ktorá by si zaslúžila bitku. Jej otec sa volal Tegumaj Tešumaj, čo znamená Muž, ktorý nikdy nechodí rýchlo, a mama sa volala Tešumaj Tewindrová, čo je po slovensky žena, ktorá sa veľa pýta.

Jedného dňa šla Taffy s otcom chytat ryby. Otcovi sa zlomil oštep a Taffy prišla na myšlienku, že pošle po cudzincovi, ktorý práve prechádzal okolo, odkaz mame, aby poslala nový oštep. Ale keďže Taffy nevedela písať, nakreslila odkaz žraločím zubom na kôru brezy.

E. ČARSKÁ S DEŤMI

Deti sa dostali do rovnakej situácie ako Taffy. Kreslili odkaz mame, že otcovi sa zlomil oštep, že Taffy poslala odkaz mame, aby poslala nový oštep, a kreslili aj cestu pre cudzince. Musí prejsť cez tri kopce a močiar plný bobrov...

Interpretácia odkazu v detských kresbách bola rôzna. Objavila sa napríklad aj správa vo forme comiscu-veľmi presne pomenované, za sebou idúce situácie, členené do obrázkov... Alebo to bola správa pripevnená na strome ako turistická značka.

Cudzinec dopravil list do tábora a začalo čítanie. Keď deti „čítali“ jednotlivé odkazy, samé prišli na to, že, čo chceli nakresliť tam môže, ale aj nemusí byť. Všetky listy mohli byť aj o niečom úplne inom. To sa stalo aj cudzincovi. Mama Tešumaj z listu vyčítala, že Tegumaj a Taffy sú v nebezpečenstve, že do jej muža napichali veľa oštepov a Taffy z toho stoja vlasy dupkom... Keď Taffy vysvetľovala, že ona to tak nemyslela, že je to preto, lebo ona nevie kresliť, bolo už neskoro, lebo cudzincovi dali blato do vlasov.

A tak bol napísaný prvý list na svete. Nebol dokonalý a Taffy s deťmi prišla na to, že bude lepšie, keď vymyslí nejaké znaky, ktoré by znamenali slovo, alebo zvuk...

Ale to je už obsah druhej časti, deti sa vrátili cez bránu času do 20. storočia a po nich zostala biela jaskyňa, po stenách pokreslená krásnymi kresbami, úplne ako Altamira...

2. časť: AKO VZNIKLA ABECEDA

Deti vstupujú cez tunel so zaviazanými očami. Po tme idú na lov, navzájom sa spoznávajú, spomínajú na Taffy, ako vyzerá. V miestnosti je iba jediná zmena,

na zemi je namiesto bielej plachty cyklámenová (inventár z minulého BIB-u).

Keď deti prekonali prekážky po tme, začali si aj s Taffy vymýšľať abecedu.

Taffy vymýšľala podľa zvukov: „Povedz Á! Vyzeráš ako kapor“. Nakreslila tlamu kapra, z ktorej zjednodušením vznikne „A“. A „Y“ je zase ako chvost kapra. A už je na svete prvé slovo „YA“, ktoré znamená voda.

A keď k „Y“ pridáme „O“, zistíme, aký obrovský význam môže mať tento vynález. „YO“ znamená otrávená voda, a keď je pri studni napis, chvost z kapra a jedno vajíčko, všetci vedia, že ju nemajú piť, a nemusí tam stáť človek a každého upozorňovať. Deti si vymýšľali vlastnú abecedu na základe svojich skúseností. I je chvost leva, I-sviečka, P-pán s bruškom, V-vták s roztriahnutými krídlami, K-polovička motýľa...

Vymyslenou abecedou sa podpísali a skúšali robiť písmená z vlastného tela. Najprv každý sám, potom vo dvojici a nakoniec na zemi urobili jedno veľké spoločné písmeno. Toto je skúška pre ne, či sa vedia dohodnúť a vytvoriť niečo spoločne.

A tak sme prišli na to, ako vznikla abeceda a bez nej by sa nedali písať a čítať knižky, ani tá Kiplingova.

Na rozlúčku Taffy navrhla, aby si vymysleli vlastný pozdrav, ktorý bude patriť len tej jednej skupine. Ale bolo potrebné to vymyslieť tak, aby z každého dieťaťa bol aspoň kúsok. Deti skoro vždy prišli na to, že sa to dá, ak každý daruje do spoločného pozdravu jedno písmeno. Vznikli krásne pozdravy: Mojhetlaky, Atasklza, Paččinugor, Amtifadejka...

A to je koniec výletu do praveku. Mojhetlakvpatasklzapajčinugoramtifadejka...!

/SÁŠA PETROVICKÁ/

FOTO ZDENO VLACH